

Шурдак М. І. – канд., мист., ст. викл.
кафедри історії, теорії мистецтв та
виконавства СНУ імені Лесі Українки

ІСТОРИЧНЕ ТА ТЕОРЕТИЧНЕ РОЗУМІННЯ ТЕХНІКИ КОМПОЗИЦІЇ В ТВОРЧОСТІ Д. ЛІГЕТІ.

Історично сформувалось так, що поняття «техніка композиції», яке з'явилося у ХХ столітті, отримало широке тлумачення. Під терміном техніка дуже часто об'єднуються такі різнорівневі поняття, як звуковисотна організація, мелодико-поліфонічні принципи, фактурні аспекти, а також формотворчі і комбіновані прийоми.

Т. Дугіна в своїй дисертації [1], яка присвячена гармонічним аспектам сучасної композиторської техніки виводить два рівні поняття «техніка»:

1. Структурований спосіб пізнання, спілкування художника зі світом, система історично відібраних способів виразовості, загальний композиторський досвід.
2. Конкретний спосіб досягнення композиційної художньо-природної цілі.

Т. Кюрегян технікою композиції називає «комплексне поняття, де центральне місце належить способу звуковисотної організації, яке побіжно пов'язане також з характером викладу (склад і фактура), метро ритмом та іншими сторонами музики» [2, с.201].

Однією з найпоширеніших в середині ХХ століття – сонорна техніка, яка стала розвитком і продовженням здобутків колористики в музиці ХІХ століття. Вона оснований на звукових та шумових ефектах, оркестрових та індивідуальних якостях музичних інструментів і способах звуковидобування на них. Головне місце у сонорній техніці належить тембральності та кластеру. Дуже важливим для сонорної музики стає рух від унісону до кластеру.

Д. Лігеті використовує такі композиторські техніки: сонорика, алеаторика, пуантилізм. Додекафонію, як і серіалізм, у «чистому вигляді» композитор не використовує, але окремі прийоми з цієї техніки все ж таки зберігає. Сонорика у своєму звичному вигляді, як пласт або звукова пляма, є

показовою і домінуючою. Найбільш вдалим та сильним по звучанню сонорний ефект набуває при використанні секунд і мікроінтервалів. Найчастіше композитор цим і оперує при виборі засобів для сонорної техніки або сонорного ефекту у творах.

Сонорна техніка оперує вертикаллю як єдиним макрозвуком. Пластовість сонорних побудов (це спостерігається у творах Лігеті) передбачає певний час звучання блоку, тобто лінеарність конструкцій, що стає проявом гіпертрофованого тематизму. Схоже відношення до звуку притаманне і алеаториці, хоча для неї важливішою є часова організація. Алеаторика у Лігеті тільки контрольована. Звук у ній виражається не тільки традиційно як точка, але і як лінія. Найбільш вживаним в алеаториці стає відчуття звуку як блоку. Якщо аналізувати історичний аспект, то цифрований бас, мелізми і особливо безтактова нотація французьких клавесиністів мають явно алеаторну природу. Дещо опосередковано сюди потрібно віднести багаточисленні невиписані каденції, які давали виконавцю свободу свого відношення для вибудування музичного матеріалу.

Д. Лігеті – композитор, який багато привніс у розвиток європейської музичної культури ХХ століття. Він постійно перебував у пошуках нового і відкривав для себе все невідоме, в тому числі все, що стосувалося сучасних технік композиції. Тому його твори поєднали у собі все розмаїття сучасних композиторських технік, синтезу технік, використанні не лише певних технік, а також їх виокремленні елементи, які при детальному аналізі музичного твору можна виявити та охарактеризувати. Згодом це перейшло в певні інтегративні явища технік композиції, які є складними та глибокими процесами мислення та розвитку музичного матеріалу, технік та формотворення.

Список використаних джерел:

1. Дугина Т. Гармонические аспекты современной композиторской техники (на примере симфонических произведений Е.Станковича) : дис...соиск. учен. степ. канд.искусствовед. : 17.00.02. К., 1994. 170 с.
2. Кюрегян Т. Форма в музыке XVII-XX веков. М.:Сфера, 1998. 344 с.